

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมวิสาหกิจรายย่อย (Legal Measures Concerning on The Micro Enterprises' Promotion)

นัฐพล สุขบรรจง¹
รองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ²

1. บทนำ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้พยายามส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “เอสเอ็มอี : (SME_s)” เพื่อให้ผู้ประกอบการ SME_s มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสินค้า/บริการ/กระบวนการผลิต มีความเข้มแข็งและมีความคิดในเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม เมื่อธุรกิจดังกล่าวเข้มแข็ง ก็จะสามารถสร้างคน สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า/บริการ สร้างทักษะฝีมือ สร้างเงินตราเข้าประเทศและสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศและสามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นที่ไปในแนวทางที่ดีขึ้น เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนี้มีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมากและสร้างมูลค่าการส่งออกเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังมีกลุ่ม SME_s ที่ไม่ได้จดทะเบียนการค้าหรือทะเบียนพาณิชย์เป็นจำนวนมากที่ไม่เข้าข่ายความเป็น SME_s ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เนื่องจากวิสาหกิจใดก็ตามที่จะเป็น SME_s ได้จะต้องมีหลักฐานแสดงการจ้างงานและ/หรือหลักฐานแสดงมูลค่าสินทรัพย์ถาวร ซึ่งในทางปฏิบัติธุรกิจดังกล่าวข้างต้นมักขาดหลักฐานดังกล่าว เพราะกลุ่ม SME_s เหล่านี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องจึงไม่ดำเนินการจดทะเบียนพาณิชย์หรือทะเบียนบริษัท เพราะกลัวว่าหากจดทะเบียนไปจะทำให้ต้องเสียภาษี จึงทำให้ธุรกิจเหล่านั้นมักไม่ค่อยมาขอความช่วยเหลือหรือรับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ

แต่เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม พ.ศ.2543 แล้วจะเห็นว่ายังมีเพียงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้น ไทยยังไม่ได้แยกย่อยไปถึงวิสาหกิจรายย่อย (Micro Enterprise : ME) ทั้งนี้วิสาหกิจส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นวิสาหกิจรายย่อย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยวิสาหกิจรายย่อยเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินลงทุนต่ำ ใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยีและการจัดการขั้นพื้นฐาน ซึ่งจากการประชุมหารือร่วมกันจากหลายๆหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงได้ให้ความหมายของวิสาหกิจรายย่อย (Micro Enterprise : ME) คือ วิสาหกิจรายย่อยที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 5 คน และไม่ได้มีการจดทะเบียนพาณิชย์ ซึ่งทำให้วิสาหกิจรายย่อย ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐและจากแหล่ง

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

² ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เงินทุนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เนื่องจากวิสาหกิจรายย่อยไม่เข้าข่ายความเป็น SMEs ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้น เพื่อให้วิสาหกิจรายย่อยของไทยดำรงอยู่ต่อไปได้จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความแข็งแกร่งให้กับวิสาหกิจรายย่อยให้มีภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรมและให้เกิดความต่อเนื่อง โดยการที่ภาครัฐต้องหาหนทางให้วิสาหกิจรายย่อยเหล่านี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและได้รับการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากภาครัฐได้โดยง่ายกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อให้วิสาหกิจรายย่อยนี้สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืนและช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศเป็นไปในทางที่ดีขึ้นต่อไป

2. ความหมาย/แนวคิดและวิวัฒนาการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย

1) ความหมาย/แนวคิดและวิวัฒนาการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อยของต่างประเทศ

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับคำนิยามและการแบ่งประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อยที่แตกต่างกัน โดยจะเน้นแนวคิดเกี่ยวกับคำนิยามในเชิงสถิติเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย ในปัจจุบันเป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญทั้งในระดับรัฐและองค์การระหว่างประเทศ เนื่องจากคำนิยามของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย มีผลกระทบต่อ การดำเนินงานต่าง ๆ ที่ครอบคลุมทั้งในรายสาขาและครอบคลุมทุกขนาดขององค์กร อันเป็นสิ่งสำคัญในการวัดความแข็งแกร่งของระบบเศรษฐกิจ มหภาค และวัดผลความสำเร็จในการดำเนินนโยบายด้าน SMEs ของประเทศ อีกทั้งความจำเป็นในการ เปรียบเทียบข้อมูลสถิติของ SMEs ระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือในการพัฒนา SMEs ระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามด้วยปัญหาอุปสรรคด้านความแตกต่างของการกำหนดนิยามเกี่ยวกับขนาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย ความหลากหลายของการกำหนดประเภทอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการส่งเสริม SMEs และปัญหาในการนำข้อมูลด้านสถิติไปใช้งาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับการเปรียบเทียบระหว่างประเทศประสบกับปัญหา อีกทั้งข้อจำกัดของศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ SMEs เอง ซึ่งทำให้การจัดเก็บและรายงานข้อมูลถือเป็นภาระหนึ่งในด้านการบริหารจัดการขององค์กร (Administrative Burden) ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับ SMEs อาจไม่ชัดเจนและขาดความครอบคลุมเท่าที่ควร จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้องค์การระหว่างประเทศ และหน่วยงานภายในประเทศหลายแห่งที่เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับคำนิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย และการพัฒนาระบบการรายงานด้านสถิติข้อมูลให้มีความสอดคล้องเป็นระบบมาตรฐานเดียวกันเพื่อความ

สะดวกในการเปรียบเทียบ ติดตามวัดผล โดยมีการเชื่อมโยงของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลสถิติของ SMEs มีความครอบคลุม และสามารถวัดผลสำเร็จของนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญต่าง ๆ เล็งเห็นความสำคัญของการกำหนดคำนิยามของ SMEs และการพัฒนาระบบการเก็บสถิติข้อมูลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีความสอดคล้องสามารถเปรียบเทียบกันได้ในระหว่างประเทศ มีการดำเนินความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ (SMEs) ในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันทั้งภายใน และระหว่างประเทศเพื่อให้ข้อมูลสถิติของ SMEs สามารถนำไปวิเคราะห์ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการ หรือนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การตัดสินใจเชิงนโยบายสามารถกระทำได้บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ อันสามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบายทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามการกำหนดหลักเกณฑ์คำนิยามและวิธีการกำหนดประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) พบว่ามีความแตกต่างกันมากในระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นด้านนิยามของ SMEs เนื่องจาก นิยามของ SMEs ในแต่ละประเทศมักสะท้อนถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ ดังนั้นจึงพบว่าปัจจัยที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดนิยามของ SMEs และระดับเกณฑ์ต่ำสุด และระดับเกณฑ์สูงสุด (Minimum and Maximum Thresholds) ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในการเปรียบเทียบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับ ในระดับระหว่างประเทศ

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือความแตกต่างระหว่างหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งเป็นนิยามทางด้านกฎหมาย (Legal Definition) และนิยามทางด้านสถิติ (Statistical Definition) ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในขณะที่บางประเทศซึ่งไม่มีความแตกต่าง ระหว่างนิยามทางด้านกฎหมาย และนิยามทางด้านสถิติ แต่พบว่าหลายประเทศยังมีความแตกต่างระหว่างนิยามทั้งสองประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศซึ่งเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป (EU) ส่วนใหญ่ นอกจากนั้นบางประเทศยังไม่มีกำหนดนิยามด้านกฎหมาย (Legal Definition) ซึ่งลักษณะดังที่กล่าวมาทำให้เกิดปัญหาในการเปรียบเทียบระหว่างประเทศได้

สำหรับในสหภาพยุโรปการกำหนดหลักเกณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ใช้เกณฑ์ทั้งสิ้น 4 ประการ ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับนิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย (Commission Recommendation concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises – EU recommendation number 2003/361/EC) ได้แก่ จำนวนพนักงาน (number of employees) ผลประกอบการหรือยอดขายต่อปี (Annual Turn Over) และมูลค่าคงเหลือต่อปี (Annual Balance Sheet) โดยเกณฑ์ทั้งหมดที่กล่าวมาต้องใช้ร่วมกันกับเกณฑ์ความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ (Autonomous)

นอกจากปัญหาด้านการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศแล้ว ระดับเกณฑ์ต่ำสุด และระดับเกณฑ์สูงสุด (Minimum and Maximum Thresholds) ที่แต่ละประเทศใช้ในการกำหนดความเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ยังมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศอีกด้วย จากการศึกษาของ Ayyagari, Beck และ Asli Demirguc-Kunt โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์ด้านจำนวนพนักงาน (Number of Employees) ภายในองค์กร พบว่าประเทศต่าง ๆ มีการกำหนดนิยามของการเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยใช้จำนวนพนักงานซึ่งมีการจ้างงานภายในองค์กรที่มีความแตกต่างกันมาก ซึ่งพบว่ามีเกณฑ์สูงสุดตั้งแต่ 100 รายไปจนถึง 500

จากปัญหาอุปสรรคดังกล่าว Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD) จึงได้ออกมาเรียกร้องให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความต้องการเชิงนโยบาย และการเมืองซึ่งอาจทำให้ความเป็นไปได้ในการกำหนดนิยามของ SMEs ให้เป็นแบบเดียวกันทั่วโลกไม่สามารถดำเนินการได้ในเชิงปฏิบัติ แต่ความพยายาม ในการสร้างเกณฑ์ และกำหนดนิยามให้สอดคล้องกันมากยิ่งขึ้นจะสามารถเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบสถานการณ์ของ SMEs และการวัดผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อ SMEs สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2) ความหมาย/แนวคิดและวิวัฒนาการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อยของประเทศไทย

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2543 ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาขนาดของ SMEs จากจำนวนการจ้างงาน มูลค่าสินทรัพย์ถาวร หรือทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว จะเป็นวิสาหกิจขนาดใดให้ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2545 ไว้คือ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหมายถึง วิสาหกิจที่มีมูลค่าสินทรัพย์ถาวรในกิจการไม่เกิน 200 ล้านบาท หรือมีการจ้างงานไม่เกิน 200 คน

ความหมายของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543

“ SMEs ” ย่อมาจากคำว่า “ Small and Midium Enterprises ” ในภาษาอังกฤษ และเรียกอย่างเป็นทางการในภาษาไทยว่า “ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ”

สาเหตุที่ใช้คำว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพราะ SMEs นั้นครอบคลุมกิจการทั้งภาคผลิต ภาคธุรกิจการค้า และธุรกิจบริการ คำว่า “ วิสาหกิจ ” จึงเป็นคำกลางที่แทน

ความหมายโดยรวมของกิจการทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว ซึ่งสามารถขยายความและแสดงตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ดังนี้

1) กิจการผลิต ครอบคลุมการผลิตภาคอุตสาหกรรม เหมืองแร่ และอากรวมถึง การผลิตภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะกิจการแปรรูปการเกษตร

2) กิจการบริการ เป็นกิจการที่สนับสนุนธุรกิจการผลิต การค้า และการอำนวยความสะดวกต่อการผลิต การค้า และการบริโภค เช่น การโรงแรม การท่องเที่ยว การซ่อมบำรุง การเก็บรักษา การขนส่ง บริการเสริมสวย เป็นต้น

3) กิจการการค้า ประกอบด้วย การค้าส่งและค้าปลีก ซึ่งรวมถึงการนำเข้าและส่งออก
อนึ่ง ตัวชี้วัดทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วนี้ เป็นตัวชี้วัดที่เปิดโอกาสให้กิจการที่กำลังก่อตั้งหรือจัดตั้งใหม่ ๆ ซึ่งได้จดทะเบียนจัดตั้งกิจการในรูปนิติบุคคลและมีการชำระค่าหุ้นจำนวนหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่มีการลงทุนหรือยังไม่มีการจัดหาสินทรัพย์ถาวรเป็นของกิจการ และยังไม่มีการจ้างแรงงาน ให้ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของกิจการ SMEs ตามนิยาม และสามารถยื่นขอรับการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ได้

ในกรณีที่จำนวนการจ้างงานของกิจการใดเข้าลักษณะของวิสาหกิจขนาดย่อม แต่มูลค่าสินทรัพย์ถาวร เข้าลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลาง หรือจำนวนการจ้างงานเข้าลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลาง แต่มูลค่าสินทรัพย์ถาวรเข้าลักษณะของวิสาหกิจขนาดย่อม ให้ถือจำนวนการจ้างงาน หรือมูลค่าสินทรัพย์ถาวรที่น้อยกว่าเป็นเกณฑ์พิจารณา

3. มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย

1) มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อยของต่างประเทศ

จากการศึกษา พบว่า แนวทางที่ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินการต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย ที่สำคัญมีดังนี้

1. ประเทศญี่ปุ่น นั้นมี พระราชบัญญัติวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพื้นฐานของญี่ปุ่น ค.ศ. 1999 (Small and Midium-sized Enterprise Basic Act 1999) เป็นกฎหมายหลัก ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ คือ วัตถุประสงค์ของกฎหมาย เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs โดยการสร้างหลักการ พื้นฐาน นโยบายพื้นฐาน และพื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม SMEs และเพื่อรัฐและหน่วยงาน ของภาครัฐในระดับท้องถิ่น (Local Public Entities) นำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งมีนโยบายต่าง ๆ เช่น การพัฒนาและการเจริญเติบโตของความเป็นอิสระของ SMEs ในวงกว้างเพื่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีชีวิตชีวา (Greater Economic Vitality) การส่งเสริม SMEs ให้มีการแข่งขันกันในตลาด สนับสนุนความพยายามให้มีการช่วยตัวเองสำหรับนวัตกรรมธุรกิจและยื่นขึ้นโดยเร็ว

(Start-up) ส่งเสริมนวัตกรรมธุรกิจ (Business Innovation) สนับสนุน เทคโนโลยี เครื่องมือ การจัดการทรัพยากรที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Management Resources) การส่งเสริมให้ยืมขึ้น โดยเร็ว (การบริการข้อมูล การฝึกอบรม โครงการจัดหาอำนาจความสะดวกด้านการลงทุน) มีการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเพิ่มเงินทุนให้สูงขึ้น ผ่านกลไกของหุ้น และพันธบัตร (Fund Raising through Stocks, Bonds) การเสริมสร้างพื้นฐานการบริหารจัดการให้เข้มแข็ง (Strengthening of Management Base) การยกระดับทรัพยากรการบริหารจัดการให้สูงขึ้น (Enhancement of Management Resources) เหล่านี้ เป็นต้น

2. สาธารณรัฐอินเดีย นโยบายส่งเสริม SMEs ในอินเดีย เป็นแรงจูงใจในการเพิ่มปริมาณการผลิตของหน่วยผลิตขนาดเล็ก (Small-scale Enterprises) ทั้งมีการลดภาษีสรรพสามิต และการเพิ่มสำรอง (Reservation) ของสินค้าให้เป็นรูปแบบ License กับรัฐบาล แต่ปัญหาที่ตามมาคือ สินค้าที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นทำให้ผลผลิตเกินความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งไม่สามารถควบคุมคุณภาพของสินค้าได้ นอกจากนี้แล้วผู้ผลิตขนาดเล็กต้องจัดการกับปัญหา licensing policy ต้นทุนด้านแรงงานเพิ่มสูงขึ้นและที่สำคัญมีการเพิ่มภาษีสรรพสามิต เมื่อผู้ผลิตมีขนาดใหญ่ขึ้น จากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นการยากที่ผู้ผลิตขนาดเล็กจะประสบความสำเร็จเป็นผู้ผลิตขนาดใหญ่ ฉะนั้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือวิสาหกิจรายย่อยให้สามารถดำรงต่อไปได้อย่างยั่งยืน รัฐจึงได้พยายามหาหนทางช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่วิสาหกิจรายย่อย โดยมีกฎหมายหลักคือ The Micro, Small and Medium Enterprises Development Act, 2006

กฎหมายนี้เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองวิสาหกิจรายย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยในกฎหมายได้มีการระบุถึงวิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองช่วยเหลือและรายละเอียดไว้ในด้านต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้ รัฐบาลจะมีมาตรการสำหรับโปรโมชันและการพัฒนาในการทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจรายย่อย สามารถยกระดับในการแข่งขันกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ได้ โดยเฉพาะวิสาหกิจรายย่อยจะได้รับการช่วยเหลือด้านต่างๆ คือ การพัฒนาทักษะฝีมือของแรงงาน การช่วยเหลือจัดการวิธีบริหารงาน การช่วยยกระดับเทคโนโลยีในกระบวนการต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านการตลาด อำนาจความสะดวกในโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมากู้ยืมได้สะดวกยิ่งขึ้น มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจรายย่อย มีการได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล วิธีการบริหารกองทุน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนพัฒนาของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจรายย่อย หรือที่เรียกว่ากระทรวง MSMEs ที่ได้ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2006 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน เทคโนโลยี การตลาด เพื่อการพัฒนาธุรกิจ โครงการส่งเสริมการจ้างงาน มีนโยบายในการอุดหนุนด้านภาษี เช่น ยกเว้นการเก็บภาษีเงินได้

รวมทั้งมีโครงการต่างๆ ที่คอยช่วยเหลืออีกมากมาย เช่น โครงการเครดิตการันตี (Credit Guarantee Scheme) โดย The Credit Guarantee Fund Trust ทำหน้าที่เป็นผู้การันตีเงินกู้ให้กับสถาบันการเงินโครงการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันภาคการผลิตแห่งชาติ อีกทั้งมี

แผนการส่งเสริมการส่งออกให้กับ MSMEs โดยตั้งเป้าไว้ว่าจะเพิ่มสัดส่วนการส่งออกให้แก่สินค้าที่มาจาก MSMEs โดยรัฐจะเน้นเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการส่งออก เช่น เรื่องการสนับสนุนด้านเงินทุนแก่ผู้ประกอบการ การพัฒนาสถานีขนส่งสินค้าทั้งทางบกและทางทะเล การพัฒนาทางรถไฟ ท่าเรือ และการขนส่งทางอากาศ รวมถึงการพัฒนาศูนย์เทคโนโลยีก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น

3. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีกฎหมายหลักคือ RA 9501: Magna Carta for Micro, Small and Medium Enterprises of 2008 ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย ดังนี้

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 4-8 ปี หลังจากนั้นจัดเก็บภาษีร้อยละ 5 ของเงินได้
- ยกเว้นภาษีนำเข้าในสินค้าทุน ชิ้นส่วนอุปกรณ์และวัตถุดิบต่าง ๆ
- ยกเว้นภาษีเงินได้ของประเทศและของท้องถิ่น
- ได้รับคืนภาษีหากซื้อสินค้าทุนภายในประเทศ
- ยกเว้นค่าธรรมเนียมการใช้ทำเทียบเรือ ภาษีส่งออก ภาษีนำเข้าและค่าธรรมเนียม
- ค่าลดหย่อนทางภาษีสำหรับรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน
- ค่าลดหย่อนสำหรับงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

4. สหพันธรัฐมาเลเซีย มีกฎหมายหลักคือ กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน และมาตรการทางภาษีเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมธุรกิจ SMEs ด้วยการไม่ต้องส่งงบประมาณการเพื่อชำระภาษีส่วงหน้าสำหรับสองปีแรก โดยให้ชำระตอนสิ้นปีได้เลย และกำหนดอัตราอากร แสตนปี้ไว้เป็นพิเศษสำหรับเงินกู้ยืมของ SMEs และกำหนดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบริษัทที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายมาเลเซียที่มีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 2.5 ล้านริงกิต ดังนี้ รายได้ 5 แสตนริงกิตแรกจัดเก็บใน อัตราร้อยละ 20 รายได้ส่วนที่เกิน 5 แสตนริงกิต จัดเก็บในอัตราร้อยละ 25

2) มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

โดยที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งภาคการผลิต การค้า และบริการ นั้นเป็นกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่ของประเทศและมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังคงขาดความสามารถในการประกอบการทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเทคโนโลยี การผลิต การจัดการ การตลาด และการเงิน ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ได้ และประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยต้องเปิดเสรีด้านการลงทุน การบริการ และการค้า จึงทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบภาวะที่ ต้องแข่งขันกับกิจการค้าทำนองเดียวกันมากยิ่งขึ้น ทั้งระดับภายในประเทศและระดับต่างประเทศดังนั้นเพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถพัฒนากิจการให้เกิดความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงสมควรจัดให้มีกระบวนการช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งมาตรการด้านสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสม ซึ่งกฎหมายหลักที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติ

ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2543 ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนี้

มีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คอยทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ดำเนินการในการกู้ยืม ให้กู้ยืมเงิน อุดหนุน ร่วมทุน ร่วมกิจการในเรื่องที่เกี่ยวกับการ ส่งเสริม SMEs ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนด ช่วยเหลือ อุดหนุน ร่วมทุนในกิจการ SMEs หรือกลุ่ม SMEs เพื่อการก่อตั้ง การขยาย กิจการ การวิจัยและพัฒนา และการส่งเสริมประสิทธิภาพโดยรวมตามที่คณะกรรมการบริหารสำนักงานส่งเสริม SMEs และคณะกรรมการส่งเสริม SMEs เห็นชอบ การพัฒนาจัดตั้งตลาดทุนสำหรับ SMEs การพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากร การส่งเสริมด้านการตลาด การส่งเสริมด้านการวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยี การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เรื่องอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการก่อตั้ง การขยายกิจการ SMEs ให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ เป็นต้น

4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจรายย่อย

จากสถิติข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แล้วจะเห็นว่า วิสาหกิจรายย่อยเป็นวิสาหกิจที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีจำนวนประมาณร้อยละ 96 ของจำนวน วิสาหกิจทั้งประเทศ แต่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 มาตรา 4 กลับแบ่งวิสาหกิจออกเป็น 2 ประเภทคือ วิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อม ซึ่งในกฎกระทรวงฯได้ แบ่งประเภทวิสาหกิจจากจำนวนการจ้างงานและสินทรัพย์ถาวร โดยวิสาหกิจขนาดย่อมนั้น ถ้าเป็นภาคการผลิต หรือการให้บริการ จะมีการจ้างงานไม่เกิน 50 คน ถ้าเป็นการค้าส่งจะไม่เกิน 25 คน และค้าปลีกจะไม่เกิน 15 คน แต่ไม่ได้กำหนดจำนวนการจ้างงานขั้นต่ำไว้ ในขณะที่วิสาหกิจรายย่อยตามความหมายของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้ประชุมหารือกับหน่วยงานหลายๆฝ่ายคือ วิสาหกิจที่มีการจ้างงานไม่เกิน 5 คน จึงทำให้เห็นได้ว่าวิสาหกิจรายย่อยยังมีระยะห่างกับวิสาหกิจขนาดย่อมอยู่พอสมควร ฉะนั้นการที่กฎหมายของประเทศไทยไม่ได้แบ่งวิสาหกิจรายย่อยออกมาอีกประเภทหนึ่ง ย่อมทำให้วิสาหกิจรายย่อยไม่สามารถ ประกอบกิจการแข่งขันกับวิสาหกิจขนาดย่อมได้ เนื่องจากได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆตามกฎหมายในระดับเดียวกัน ทั้งที่ความเป็นจริงความสามารถในการแข่งขันทางการค้าอยู่คนละระดับกัน

ในขณะที่ต่างประเทศได้แบ่งวิสาหกิจรายย่อยออกมาอีกประเภทหนึ่ง เนื่องจากวิสาหกิจรายย่อยเป็นวิสาหกิจที่มีจำนวนมากที่สุดในแต่ละประเทศเหล่านั้น ฉะนั้นเพื่อที่รัฐจะให้ความช่วยเหลือแก่วิสาหกิจรายย่อยได้อย่างเต็ม ซึ่งการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนแก่วิสาหกิจแต่ละประเภทนั้นจะมีความแตกต่างกันแล้วแต่ประเภทของวิสาหกิจ โดยวิสาหกิจรายย่อยมักจะได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านต่างๆมากกว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพราะวิสาหกิจ

รายย่อยเป็นกิจการขนาดเล็กที่ยังขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมากจึงสมควรได้รับการช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น

- สาธารณรัฐอินเดีย มีการแบ่งประเภทวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม วิสาหกิจรายย่อย (MSME) ออกมาตามจำนวนการจ้างงาน คือ วิสาหกิจรายย่อย 2-9 คน วิสาหกิจขนาดย่อม 10-49 คน วิสาหกิจขนาดกลาง 50-249 คน⁴³ ซึ่งรัฐก็จะให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่วิสาหกิจรายย่อย เช่น การพัฒนาทักษะฝีมือของ แรงงาน ช่วยเหลือวิธีบริหารจัดการงาน ช่วยยกระดับเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ สนับสนุนด้านการตลาด มีนโยบาย และวิธีปฏิบัติที่ทำให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย นโยบายสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และทำให้เกิดการ พัฒนามากยิ่งขึ้น เป็นต้น

- สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีการแบ่งประเภทวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม วิสาหกิจรายย่อย ออกมาตามจำนวนการจ้างงาน คือ วิสาหกิจรายย่อย 1-9 คน วิสาหกิจขนาดย่อม 10-99 คน วิสาหกิจขนาดกลาง 100-199 คน⁴⁴ โดยรัฐจะให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ เช่น ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 4-8 ปี หลังจากนั้นจัดเก็บภาษีร้อยละ 5 ของเงินได้ ยกเว้นภาษีนำเข้าในสินค้าทุน ชิ้นส่วนอุปกรณ์และวัตถุดิบต่าง ๆ ได้รับคืนภาษีหากซื้อสินค้าทุนภายในประเทศ ค่าลดหย่อนทางภาษีสำหรับรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน ค่าลดหย่อนสำหรับงานที่เกี่ยวกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

จากตัวอย่างของสาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหพันธรัฐมาเลเซีย แล้วจะเห็นว่าประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญกับวิสาหกิจ รายย่อย เนื่องจากเป็นวิสาหกิจจำนวนมากที่สุดของประเทศและก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก หากรัฐสามารถช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้วิสาหกิจรายย่อยสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนสามารถยืนหยัดแข่งขันกับวิสาหกิจอื่นได้ เศรษฐกิจของประเทศก็จะเจริญเติบโตไปได้ด้วยดี ประเทศเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับวิสาหกิจรายย่อยเป็นอย่างมาก ในขณะที่ประเทศไทยนั้นวิสาหกิจรายย่อยก็เป็นวิสาหกิจที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ แต่วิสาหกิจรายย่อยของไทยนั้นกฎหมายกลับไม่ได้แบ่งออกมาอีกประเภทหนึ่งและไม่ได้รับการ ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนอย่างเพียงพอ เนื่องจากวิสาหกิจรายย่อยของไทยเกือบทั้งหมดไม่ได้จดทะเบียน พาณิชย์ ทะเบียนการค้า เนื่องจากกลัวว่าจะต้องเสียภาษี จึงทำให้ไม่สามารถได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในด้านต่าง ๆ ได้

ฉะนั้นหากประเทศไทยต้องการให้วิสาหกิจรายย่อยมาเข้าสู่ระบบโดยจดทะเบียนพาณิชย์ ผู้เขียนเห็นว่าควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 มาตรา 4 โดยแบ่งวิสาหกิจรายย่อยออกมาอีกประเภทหนึ่ง และออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจรายย่อย และภาครัฐก็ออกมาตรการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่วิสาหกิจรายย่อย โดยให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ มากกว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อย่างเช่น ได้รับยกเว้นภาษีนิติบุคคล 5-7 ปีสำหรับวิสาหกิจที่มาจากทะเบียนพาณิชย์ใหม่ เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลงให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ดังเช่นประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ก็จะทำให้วิสาหกิจรายย่อย

ของไทยเข้ามาสู่ระบบมากยิ่งขึ้น รัฐก็จะสามารถให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆได้ วิสาหกิจรายย่อยก็จะมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นและเข้มแข็งจนสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจของไทยก็จะดีขึ้นเป็นลำดับต่อไป

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการส่งเสริมวิสาหกิจรายย่อยของไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 และกฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2545 นั้นยังไม่ได้มีการแบ่งแยกวิสาหกิจรายย่อยออกมาอีกประเภทหนึ่ง จึงทำให้มาตรการต่างๆที่รัฐได้ดำเนินการออกมานั้น ไม่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาให้แก่วิสาหกิจรายย่อยได้

ด้วยข้อสรุปดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจรายย่อยดังนี้

(1) ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยเพิ่มคำว่า รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อยไปในมาตรา 4 จากเดิมที่ว่า “วิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม ได้แก่วิสาหกิจที่มีจำนวนการจ้างงาน มูลค่าสินทรัพย์ถาวร หรือทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วตามจำนวนที่กำหนดในกฎกระทรวง” โดยเพิ่มเป็น “วิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจรายย่อย ได้แก่วิสาหกิจที่มีจำนวนการจ้างงาน มูลค่าสินทรัพย์ถาวร หรือทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วตามจำนวนที่กำหนดในกฎกระทรวง” เพื่อเป็นการเพิ่มเติมให้วิสาหกิจรายย่อยนั้นแยกออกมาเป็นอีกประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับประเทศตัวอย่างที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาวิสาหกิจรายย่อยในประเทศไทยได้

(2) ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2545 เดิมข้อ 1 วิสาหกิจขนาดย่อม ได้แก่ กิจการที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ ฯลฯ และข้อ 2 วิสาหกิจขนาดกลาง ได้แก่ กิจการที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ ฯลฯ โดยออกกฎกระทรวงเพิ่มเติมลักษณะของวิสาหกิจรายย่อย ว่า “วิสาหกิจรายย่อย ได้แก่ วิสาหกิจที่มีจำนวนการจ้างงาน ไม่เกิน 5 คน หรือมีมูลค่าสินทรัพย์ถาวร ไม่เกิน 20 ล้านบาท” ซึ่งจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาวิสาหกิจรายย่อยที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ และสามารถแบ่งแยกประเภทและลักษณะของวิสาหกิจรายย่อยให้ออกมาอย่างชัดเจน เพื่อที่ภาครัฐจะได้หามาตรการมาส่งเสริมวิสาหกิจรายย่อยให้ดีขึ้นเป็นลำดับต่อไป

หากภาครัฐดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มกฎหมายได้ตามที่กล่าวมาข้างต้น รัฐก็ควรออกมาตรการมาส่งเสริม ช่วยเหลือวิสาหกิจรายย่อยในด้านต่างๆ เช่นเดียวกับ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหพันธรัฐมาเลเซีย ไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่ดีกว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนบริษัท การยกเว้นการเสียภาษีนิติบุคคลในช่วงแรกๆ การให้ความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้

โดยง่าย ให้ความช่วยเหลือในด้านกู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราพิเศษ เป็นต้น ก็จะทำให้วิสาหกิจรายย่อยของไทยที่มีจำนวนมากที่สุดของประเทศนั้น เข้ามาดำเนินการจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้นเป็นลำดับ และจะทำให้วิสาหกิจรายย่อยนั้น สามารถได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐได้อย่างเต็มที่ ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐที่ต้องการจะส่งเสริม SMEs ให้เจริญเติบโตเข้มแข็งและก้าวต่อไปข้างหน้าด้วยความยั่งยืน ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นเป็นลำดับต่อไปด้วย

บรรณานุกรม

ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ, โครงการวิจัยเรื่อง การจัดทำร่างประกาศกระทรวงกำหนดกิจการอื่นตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 (เสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, พ.ศ. 2558).

สุวัจน์ ลิปตพัลลภ. บทบาทของกระทรวงอุตสาหกรรมในการช่วยเหลือและส่งเสริม SMEs. วารสารธุรกิจ, 2 มีนาคม 2542.

สุวัจน์ ลิปตพัลลภ. ทิศทางของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ. วารสารบริหารธุรกิจฉบับพิเศษ. มีนาคม 2542.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2553) รายงานสถานการณ์วิสาหกิจรายย่อย (Micro Enterprise) ปี 2553

สำนักข้อมูลและวิจัย สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, รายงานสถานการณ์ SMEs ปี 2557 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2557)

สุมาลี วงษ์วิฑิต และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง โครงการยกร่างกฎกระทรวงกำหนดประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือองค์การเอกชนที่ต้องรายงานสถิติข้อมูลต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจตามมาตรา 40.พ.ศ. 2557